

BEHEER VAN DE NOTENLAAN BIJ ZEIST EEN KROONJUWEEL BIJ UITSTEK ²

Bert Tolsma

Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud, Couwenhoven 43-16, 3703 EH Zeist

Tolsma, L.P. 2003. Management of the avenue 'Notenlaan' at Zeist, a major crown jewel. *Coolia* 46(2): 90-92.

The avenue 'Notenlaan' is one of the 200 most important mycological areas of the Netherlands. It is an avenue of beeches on clay soil, of which the mycological value has declined in the last few decades. However, several rare species can still be found. At present no management takes place and too much litter has been deposited. Advice is offered to the landowners on how to manage the avenue in a mushroom-friendly way.

Mycologische rijkdom

De Notenlaan bij Zeist is een mycologisch kroonjuweel bij uitstek. De laan behoort dan ook tot de 200 mycologisch beste gebieden van Nederland (Jalink, 1999). De Notenlaan bestaat overwegend uit beuken op klei en loopt parallel aan de Koelaan van Zeist naar Bunnik (Plaat 1, pag. 73). De mycologische rijkdom van deze laan is al eerder uitvoerig beschreven in Coolia (Van den Dool *et al.*, 1997). In het overzicht van 1997 worden maar liefst 127 bijzondere soorten genoemd, maar tegelijk wordt aangetoond dat de mycoflora van de Notenlaan in de afgelopen decennia sterk is verarmd. Toch bezit de Notenlaan nog een schat aan bijzondere soorten en de herontdekking van enkele soorten doet vermoeden dat het mycelium van diverse verdwenen soorten zich nog in de bodem bevindt. Enkele recente zeldzaamheden zijn: de Bloemkoolzwam (*Ramaria botrytis*), een variëteit van de Paars-bruine koraalzwam (*Ramaria fennica*, s.l.), de Taaie rouwridderzwam (*Lyophyllum deliberatum*) en de Gerimpelde russula (*Russula olivacea*; plaat 2, pag. 73). Bijna elk jaar vinden we nog exemplaren van de Vlokkige stuifzwam (*Lycoperdon mammiforme*). De Gerimpelde russula hebben we in onze regio nu al op een paar plaatsen gevonden; de laatste vondst was op 21 september jongstleden in het park van kasteel Amerongen. Met spanning zien we uit naar de 'wederkomst' van de Satansboleet (*Boletus satanas*) die hier zo'n 30 jaar geleden nog in tientallen exemplaren schijnt te zijn voorgekomen.

De Notenlaan blijft verbazen en verwonderen en uiterste zorg is geboden met betrekking tot het beheer. Het voor paddestoelliefhebbers meest interessante deel bevindt zich halverwege de laan, bestaat uit maar enkele tientallen meters en daardoor is de kwetsbaarheid van de mycoflora extra groot.

Ontoereikend beheer

De Notenlaan is niet vrij toegankelijk. De laan is eigendom van Staatsbosbeheer, dat nauwelijks onderhoud pleegt. Er zijn in het verleden wel beuken vervangen, maar de jonge aanplant is weinig succesvol geweest. Naast de laan liepen vroeger watervoerende sloten, die nu drooggefallen zijn door de verdroging van de omgeving. De westenwinden hadden

² Aflevering 8 van de rubriek KROONJUWELEN EN ANDERE MYCOLOGISCHE SNUISTERIJEN. Samenstelling: Leo Jalink.

Auteurs die een bijdrage willen leveren van deze rubriek worden van harte uitgenodigd om contact op te nemen met l.m.jalink@hccnet.nl of met de redactie van Coolia.

hier vroeger vrij spel en zorgden voor de afvoer van strooisel. Dit effect is afgenomen omdat de omgeving minder open is geworden. Waar vroeger de laan aan alle kanten werd omgeven door graslanden bevindt zich aan een kant nu een maïsakker. Verder deponeert de eigenaar van de boerderij aan het begin van de laan er nogal wat (tuin)afval. Achterin zijn de populieren weliswaar gekapt, maar het strooisel is blijven liggen en zorgt zodoende voor een sterke verrijking van de bodem. Al met al een zorgelijke situatie.

Er zijn enkele gesprekken geweest met een beheerder van het SBB en met hem en Peter Jan Keizer hebben we de laan op 27 oktober 2000 bezocht en gesproken over het gewenste onderhoud van de laan. Volgens de terreinbeheerder is aangepast beheer goed mogelijk, als de laan toegankelijk gemaakt wordt voor wandelaars; toegankelijkheid is dé voorwaarde van het SBB voor beheer. Vanuit mycologisch oogpunt hoeft openstelling geen probleem te zijn, mits schade door recreatie door voldoende beperkende maatregelen voorkomen wordt.

Beheersadvies

In Coolia zijn algemene richtlijnen gepubliceerd voor paddestoelenvriendelijk beheer van lanen (Jalink *et al.*, 2001). Voor de Notenlaan stelt de Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud de volgende maatregelen voor:

- Gefaseerd ruimen van die opslag die niet past in een beukenlaan; dus vooral geen kaalslag. Soorten die op termijn geruimd dienen te worden zijn vlier, meidoorn, kastanje, es en beuk zodanig, dat de laanstructuur wordt hersteld; we denken bij dit 'herstel' aan een periode van ca. 5 jaar. Van belang hierbij is dat het publiek van de voorgenomen ingrepen en de aanleiding ertoe op de hoogte wordt gesteld.
- Verwijderen van het afgeval en gedumpt hout uit de laan en zo mogelijk het schoonmaken van de sloten aan beide zijden van de laan. Hierbij moet de slootbagger worden afgevoerd en dus niet in deze laan terecht komen. De wind moet vrij spel hebben, waardoor het bladruimen weer een natuurlijke zaak wordt. Belangrijk in dit verband is de precieze grens met het gebied in eigendom bij de aanpalende boerderij.
- Laat oude bomen zoveel mogelijk staan. Het zijn vaak landschappelijke monumenten en schuil- en voedselplaatsen voor diverse diersoorten (o.a. vleermuizen).

Om zicht door de laan te krijgen is snoei onvermijdelijk, maar beperk dat tot echt de onderste takken. Deze snoei maakt het wellicht mogelijk op opengevallen plekken nieuwe aanplant van beuken te doen; verjonging van de laan is noodzakelijk, gezien de slechte kwaliteit van een aantal bomen. En pas natuurlijk weinig of geen bodemverbetering toe bij nieuw aan te planten beuken. Het beheersdoel blijft immers verschraling!

Die verschraling is nog het meest nodig in dat gedeelte van de laan waar indertijd de populieren gekapt zijn. Het zal zonder meer noodzakelijk zijn hier de bovenlaag, dik bedekt met de snippers van de gevelde bomen te verwijderen. Daarna zal een maaibeeld met afvoer de nodige verdere verschraling moeten bewerkstelligen. Pas dan kunnen de nieuw aangeplante beuken daar de laan zijn vroegere allure teruggeven.

Voor een goed beheer van deze laan geldt dat te allen tijde de bodemlaag zo weinig mogelijk verstoord dient te worden; daarin bevindt zich immers het mycelium van de vele bijzondere soorten paddestoelen, waarvoor we onze uiterste best moeten doen ze niet verloren te laten gaan. Het gebruik van zware machines voor de bovengenoemde beheersmaatregelen wordt dan ook sterk afgeraden.

Voor wat betreft de openstelling pleiten wij voor de volgende beperkingen:

- De laan is uitsluitend toegankelijk voor wandelaars. Het verbodsbord aan de ingang vermeldt duidelijk wat niet is toegestaan als men van deze laan gebruik maakt. Dat betekent met name: geen honden, ook niet aangelijnd. Om vervoersmiddelen te weren kan een 'sluis' van hout geplaatst worden.
- Om geen schelpen- of schraappad te moeten aanleggen, waarbij de bodem te veel beschadigd zou worden en toch te voorkomen dat wandelaars zonder nadenken over de gehele laan uitwaaiëren adviseert de Commissie Paddestoelen en Natuurbehoud de aanleg van paaltjes aan de oostkant van de laan.
- Te grote recreatiedruk moet worden vermeden. Het is dan bijvoorbeeld ook niet aan te bevelen om de Notenlaan op te nemen in een netwerk van wandelroutes. Wandelroutes zouden beter langs de Koelaan geleid kunnen worden. Zorg bestaat er in dit verband, omdat de Dienst Landelijk Gebied plannen heeft de Wolperhorst vanuit Bunnik toegankelijk te maken. Ook de gemeente Zeist zoekt voor haar verkeersproblemen een oplossing in deze regio. In het gemeentelijk vervoers- en verkeersplan is de aansluiting van de Koelaan op de A12 door de Wolperhorst een optie. Zonder extra beschermende maatregelen kunnen de gevolgen voor de Notenlaan in beide gevallen ingrijpend zijn.

Ten slotte

Evenwijdig aan de Notenlaan heeft de eigenaar van de boerderij aan de Tiendweg een landweg naar zijn huis aangelegd met aan de zuidkant een lange rij jonge beuken; wellicht het begin van het ontstaan van een nieuwe mycologisch interessante beukenlaan op klei.

Literatuur

- Dool, E. van den, Veerkamp, M. & Keizer, P.-J. 1997. Kleibospaddestoelen III. Utrechtse kleiboslanen - 'bijzondere' soorten, vroeger en nu. *Coolia* 40: 73-133.
- Jalink, L.M. 1999. Op zoek naar de mycologische kroonjuwelen van Nederland. 1. De 200 meest waardevolle kilometerhokken. *Coolia* 42: 143-162.
- Jalink, L.M., Keizer, P.J., Brouwer, E., Douwes, R., Immerzeel, G.J., Nauta, M.M., Tolsma, L.P. & Tweel, M. van. 2001. Oog voor paddestoelen: tips voor beheersmaatregelen gericht op behoud en herstel van mycologische waarden in verschillende terreintypen. *Coolia* 44: 233-249.